

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi – Journal of Social Sciences
Cilt / Volume: 2012-1 Sayı / Issue: 24

19. YÜZYIL SONLARINDA KASTAMONU VİLAYETİ

Cemal AVCI*

ÖZET

Ali Tevfik Bey'in 1897 tarihli Memalik-i Osmaniye Coğrafyası adlı kitabında, Osmanlı Devletinin sınırları "Avrupa-yı Osmani", "Asya-yı Osmani" ve "Afrika-yı Osmani" ana başlıkları altında ele alınmıştır.

Asya-yı Osmani başlığı altında anlatılan "Kastamonu Vilayeti" araştırmamızın konusu olmuştur. O dönemin idari yapılanmasına göre Kastamonu Vilayeti, bu gün il olan Kastamonu, Bolu, Çankırı, Sinop, Düzce, Bartın, Karabük ve Zonguldak'ı kapsamaktadır.

Çalışmamızda, Kastamonu Vilayeti'nin, sınır, nüfus, fiziki yapı, tarım ve sanayi ürünleri, idare şekilleri ve önemli merkezleri hakkında 1897 yılına ait bilgiler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ali Tevfik Bey, Memalik-i Osmaniye Coğrafyası, Kastamonu Vilayeti, Bolu Kasabası, Sinop Kasabası, Kangırı Kasabası, İnebolu Kasabası, Zağferanbolu Kasabası, Tosya Kasabası, Düzce Kasabası, Ereğli Kasabası, Bartın Kasabası, Boyabat Kasabası.

ABSTRACT

In Ali Tevfik Bey's "The Geography of Memalik-i Osmaniye" dated 1897, the borders of the Ottoman Empire have been dealt with under the titles "European Ottoman", "Asian Ottoman" and "African Ottoman".

"Kastamonu Province" Which is described under the heading of "Asian Ottoman", is the subject of our research. Kastamonu Province, according to the administrative structure of that period, includes today's provinces of Kastamonu, Bolu, Çankırı, Sinop, Düzce, Bartın, Karabük and Zonguldak.

Our study contains information about the borders, population, physical construction, agricultural and industrial products, administrative forms and important centers of Kastamonu province for the year 1897.

Key Words: Ali Tevfik Bey, Memalik-i Osmaniye Coğrafyası, Kastamonu Vilayeti, Bolu Kasabası, Sinop Kasabası, Kangırı Kasabası, İnebolu Kasabası, Zağferanbolu Kasabası, Tosya Kasabası, Düzce Kasabası, Ereğli Kasabası, Bartın Kasabası, Boyabat Kasabası.

GİRİŞ

Modern çağlarda toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal gelişmeler o derce hızlı gerçekleşmekte ki, çoğumuzun yaşamlarının bir parçasını oluşturan 25 yıl öncesi hayal edildiğinde, başka bir dünyaya gitmiş gibi hissederiz kendimizi. Bundan dolayı, tarihi olayları ele alırken, içinde bulunduğumuz ortamın şartları ile geçmişi değerlendirmek mümkün değildir.

Geçmişin yapısını ve şartlarını ortaya koyabilmek için arşivler, defterler, anılar vb. yardımcı materyaller vardır. Tarihin yardımlaşma içinde olduğu coğrafya da, içerdiği beşeri, ekonomik, sosyal ve siyasal bilgilerle araştırdığımız dönemi aydınlatmamıza katkıda bulunmaktadır.

İşte bu nedenle Ali Tevfik Bey'in Hicri 1315, Miladi 1897 tarihli Memalik-i Osmaniye Coğrafyası adlı kitabı, o zamanların Osmanlı Devleti'nin her yönüyle fotoğrafını çekip bizlere sunduğu için Tarih, Coğrafya ve diğer sosyal alanlarda araştırma yapacaklar için önemli bir belge niteliği taşımaktadır.

Bu nedenle, 1897 yılında Osmanlı Devleti'nin sıkıntılı yıllarında Ali Tevfik Bey tarafından yazılmış olan Memalik-i Osmaniye Coğrafyası adlı nadir eserin, bu gün kullanılan alfabeyle çevirisini yaparak, o dönemi tasvir eden bu çalışmayı herkes için kullanılabilir bir hale getirmeye çalıştık.

Çalışmamızda, Abant İzzet Baysal Üniversitesinin bir ferdi olarak, Üniversitemizin bulunduğu Bolu ilini de bünyesinde bulunduran 222-230. sayfalar arasında yer alan Kastamonu Vilayetinin anlatıldığı kısma öncelik verdik.

Hicri 1315, Miladi 1897 yılında Kastamonu, vilayetini konu alan bu çalışmamızda okuyucunun lügat kullanmasına gerek kalmaması amacıyla, içinde geçen ve artık kullanılmayan kelimelerin kitapta geçen anlamlarını ihtiva eden bir sözlük makalenin arkasında verilmiştir.

Eser Hakkında Açıklama

Ali Tevfik Bey, kitabının girişinde; Öteden beri Mekteb-i Mülkiye-i Şahane'nin Coğrafya-yı Osmanî muallimliğini yapmakta olduğunu, Bu eserin Abdurrahman (Abdarrahman Şeref) Bey'in iki cilt olarak telif ettiği "Coğrafya-yı Osmanî" adlı eserin devamı olduğunu yazmaktadır.

Bu kitap, Mektebi Mülkiye-i Şahane ve Mekteb-i İdadiye-i Mülki okullarının üçüncü sınıf öğrencileri için yazılmıştır.

1315 (1897) tarihinde, İstanbul'da Kasbar Matbaası tarafından basılan bu eser toplam 476 sayfa olup, 222-230 sayfaları arasında Kastamonu Vilayeti konu alınmıştır.

Eser başlıca üç bölümden oluşmakta olup bu bölümler "Avrupa-yı Osmani", "Asya-yı Osmani" ve "Afrika-yı Osmani" adını taşımaktadır.

Kitapta; ele alınan vilayetlerin, sınırları, nüfusu, fiziki yapısı, tarım ve sanayi ürünleri, idare şekilleri ve önemli merkezleri hakkında bilgiler bulunmaktadır.

* Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

KASTAMONU VİLAYETİ**Hudud - Sekene - Tarifât-ı Tabiiye - Mahsulât-ı Arziye ve Sınaiye - Suret-i İdare - Ahvâl-i Bilad-ı Meşhure**

Hudud - Anadolu-yu şahanenin havi olduğu vilâyattan (Kastamonu) vilayeti, şimalen (Bahr-ı Siyah) a sahil olarak şarkında (Trabzon), (Sivas) ve cenubunda (Ankara) vilayetleri vakı ve garbında (Hüdavendigâr)¹ vilayeti ve (İzmit) mutasarrıflığı kaidir.

Sekene - Kastamonu Vilâyeti'nin miktar-ı sekene müslim ve gayr-ı müslim olarak 921,213 kadar nüfus-ı zükur ve inas tahmin edilmektedir.

Târifât-ı Tabi'iyeye - Vilayet-i mezkurenin arzı dağlık ve ormanları kesîr arızalı bir yayla olup dağlarında dahi maden mevcut ve başlıca vapur kömürü ile bakır madeni kesretlidir.

Dağlarının başlıcası Anadolu silsile-i şimaliyesidir. (İlgaz), (Bolu), (Abbâs) dağları mezkur silsile-i cibalin aksam-ı mühimmesindedir. (Işık), (Ala), (Köş) dağları dahi (Ankara) vilayeti hududunun bir kısmını teşkil ve (Filyos), (Sakarya) nehirleri havzalarını birbirinden tefrik eder.

(Kızılırmak) ile (Devrekani), (Bartın), (Filyos), (Melen), suları (Kastamonu) vilayeti enharında dahil ve bunlardan (Kızılırmak) vilayetin şarkında ve (Melen) suyu garbında caridir.

Hâsılât-ı Arziye ve Sınaiye - (Kastamonu) vilayetinin havası lâtif ve arzı münbittir. Semt-i garbisinde pirinç yetişir vadileri dahi vardır.

Mahsulât-ı arziyesi hububat ile (kereste), (keten), (yün)dür. (Ereğli)deki (maden kömürü) meşhurdur. Meralarında dahi (keçi), (koyun) külliyyet üzere beslenir. Bakır madenlerinin kesretinden nâşi ahalisinin bakırcılık san'atında maharetleri vardır.

Vilayetin ticareti (İnebolu), (Sinob), (Ereğli), (İzmid) şehirleri ile ceryan etmektedir.

-Suret-i İdare-

(Kastamonu) Vilâyeti (Kastamonu), (Bolu), (Sinob), (Kângırı) namında dört adet mutasarrıflığa munkasımdır. Makarr-ı vilayeti (Kastamonu) şehri olup, sancak merkezleri hem nâmı olan şehirlerdir. Mezkur sancakları teşkil eden kazalar bervech-i ati cedvelde gösterilmiştir.

KASTAMONU SANCAĞI			BOLU SANCAĞI		
SINUF	KAZALAR	MERKEZ-İ İDARELERİ	SINUF	KAZALAR	MERKEZ-İ İDARELERİ
2	İnebolu	=	1	Ereğli	=
1	Zağferanbolu	=	2	Bartın	=
2	Tosya	=	3	Göynük (Torbalı)	=
3	Araç	Yazıköy	3	Gerede	=
3	Taşköprü	=	1	Düzce	=
3	Daday	Pazarmahalli	3	Mudurnu	=
2	Cide (Kirpe)	Yazıköy	3	Hamidiye	Suçatı
KANGIRI SANCAĞI			SİNOB SANCAĞI		
3	Çerkeş	=	3	Boyabat	=
			3	İstefan (Ayancık)	=

-Ahval-i Bilad-ı Meşhure-

Kastamonu Şehri - Makarr-ı vilayet olarak iskelesi olan (İnebolu) kasabasının 18 saat canib-i cenubiyesinde iki dağ arasında kâin ve ab u havası latif bir beldedir. Şehrin şimalinde mevrû tarlalar ve derûnunda eşcâr-ı müsmireyi havi müte'addid bağçeler vardır. (Kastamonu) nun (uryâni) tabir olunan eriği meşhurdur.

Kastamonu kazası dahilinden (Kızılırmak) tevabiinden (Gök Irmak) namındaki su cereyan ettiği cihetle arazi münbit ve mahsulatı bereketlidir.

Mamulat-ı sınaiyesi ekser mahâllere gönderilmekte olan evani-i nûhasiye ve dösemeye elverişli güzel basmalar ve pamuktan yataklık çarşaf, peşkir ve gömlek bezi misillü şeylerdir.

Muamelât-ı ticariyesi tiftik ve urgan ve sairedir.

Mezkur kazada beş kıta orman bulunduğundan kereste ihracı çoktur.

Ma'a nevâhî, Kastamonu şehrinin 34 mahallesi ve 33.000 kadar nüfusu vardır.

Bolu Kasabası - Mutasarrıflık merkezi olarak makarr-ı vilayetin garb-ı cenubisinde ve 60 saat mesafesinde etrafı üç dört saat kadar imtidâd eden dağlar ile mûhat ovanın vasatında kâin kadim bir beldedir.

Kasabanın manzarası güzel ve havası mutedil olub harici eşcâr ve besatin ile müzeyyendir.

Asar-ı atikadan yazılı ve oymalı mermer taşlar mevcuttur. Kasabanın vasatında (hisar) tabir olunan yüksek mahalde umum için büyük bir saat vardır.

(Bolu) kasabasının bir saat cânib-i cenubisinde vakı dağ eteklerinde ilel ve emrâza nâfi ve ebniyesi atık iki bab kargir ılıca mevcut ve bunların suyu kükürtlü ve demirli olduğu mervîdir.

Kazanın muamelât-ı ticariyesi (tiftik), (kereste), (afyon) ve hububat yüzünden olup bunlar iskelesi olan (Ereğli), (Akçaşehir) e götürülür.

Sinop Kasabası - Mutasarrıflık merkezi olarak makarr-ı vilayetin 36 saat canib-i şimal-i şarkisinde ve sahil-i bahr-ı siyahta kâindir. Limanı dahi her türlü sefain barınacak surette mahfuzdur.

¹ Bu günkü adıyla Bursa

Kasabanın havası güzeldir, mahsulât-ı sınıyesi gümüş telden mamul zarflar ve sair şeylerdir.

(Gerze) nahiyesinde dahi yünden eldiven ve kuşak imal olunmaktadır.

Kangırı Kasabası - Mutasarrıflık merkezi olup makarr-ı vilayetin 24 saat cenubunda düz bir mahalde vakıdır. Hâric-i şehir dahi iki buçuk saat imtidâdında bağ ve bahçe ile müzeyyendir.

(Kangırı) veya (Çankırı) kasabasının meyvesi kesir ve tatlı ve acı suları çoktur. Kasabanın havası o kadar eyü olmadığı cihetle ahali eyyam-ı sayfa bağlarına giderek yaz mevsimini oralarda imrar ederler.

Kasabanın mahsulat-ı sınıyesi gayet dayanıklı Manisa taklidi alaca ve bezden ve muamelat-ı ticariyesi tiftik ve saire ahz ü itasından ibarettir.

Kasabaya üç saat mesafede bir dere içinde kain mağarada kaya tuzu memlahası vardır. Bu memlahanın tulen 10 arzan 7 saat mesafesi olup bu mesafenin kangı mahali hafr olursa tuz zuhur eder. Mezkur memlahadan senevi otuz bin hayvan yükü tuz ihraç olunur.

Keza kasabaya 5 ile 6 saat mesafede (göl tuzu) memlahaları olup bunlardan senevi takriben kırk bin kıyyeye karîb tuz husûle gelir.

İnebolu Kasabası - (İnebolu) Kazası'nın idare merkezi olarak makarr-ı vilayetin cihet-i şimaliyesinde ve Bahr-ı Siyah sahilinde dağ eteğinde güzel bir mevkiye kâindir. Kasabanın ab ve havası latif ve dahil ve harici eşcâr-ı müsmireyi havi bahçeler ile müzeyyendir.

(İnebolu) kasabası sevahil-i Bahr-ı Siyah iskelelerinden ma'dûd olduğu cihetle İdare-i Mahsusa ve Loyd² ve sair kumpanya vapurları uğrar. Bu vesait ile içeri taraflarından ithalat ve o nisbette ihracat vuku bulur.

Kasabada (sandal), (gemi) inşa ve (keten bezi) imal olunur. (İnebolu)nun ormanları kesir olup mamulat-ı ticariyesi (tiftik), (kereste), (elma), (kestane) vesairedir.

Zağferanbolu Kasabası - Kastamonu Sancağı'nın kaza merkezlerinden biri olarak makarr-ı vilayetin 24 saat garbisinde iki tarafı kayalık bir dere içinde kâin ve (zağferan) ticareti ile meşhurdur. İskelesi olan (Bartın) kasabasına dahi 14 saatte gider yolu vardır. Kasabanın havası mutedildir. Zağferanbolu'nun garp cihetinde bulunan bağ ve bahçeler dört saat tûlunda olan bir mağaradan çıkan su ile irva ve semt-i şarkisindeki yerler (Araç) suyu vasıtasıyla iska olunur.

Zağferanbolu'nun ormanları kesir olup bundan sefineye elverişli kereste imal edilir. Kazanın muamelât-ı ticariyesi ise (tiftik), (kösele), (sahtiyan), (hububat), (üzüm), gibi şeylerdir.

Tosya Kasabası - Makarr-ı vilâyete merbut kaza merkezlerinden olarak (Kastamonu)nun 12 saat semt-i cenubisinde ve (İlgaz) cihet-i şarkisi eteklerinde ve iki tepe arasında mebnîdir. Kasabanın ab u havası mutedildir.

² Loyd (Lloyd): Osmanlı Devleti limanlarında taşımacılık yapan, Avusturya'ya ait bir denizcilik şirketi

Mezkur kasabanın haricen üç tarafı bağ ve bahçeler ile muhât olduğundan eyyam-ı sayfa ahali oralarda bulunan sayfiyelerine nakl ederek işleriyle meşgul oldukları gibi kasabaca muamelatı olanlar dahi sabahları kasabaya ve akşam üstü bağlarına giderler.

Mezkur kazanın ormanlarından hasıl olan kereste iskeleye bu'udiyeti cihetiyle mahallinde sarf edilir.

Tosya'nın pirinci meşhurdur. Muamelât-ı ticariyesi dahi mahsulât-ı arziye ve sınıyesinin civar kasabalara nakli ile icra edilir.

Düzce Kasabası - (Bolu) Mutasarrıflığı'nın kaza merkezlerinden olarak (Bolu) nun 12 saat cihet-i garbiyesinde düz bir ovada kâindir.

Kasabanın dört tarafı düz ve bazı mahalleri bataklık olduğundan havası yaz mevsiminde ağırcaştır.

(Düzce) kazasına tâbi (Akça Şehir) sahil-i Bahr-ı Siyah'da bulunduğundan o civarın iskelesidir. (Düzce) ye olan bu'udu 6 saattir. (Akça Şehir) nahiyesinin sahiline havaların müsaadeli vaktinde tüccar gemileri yavaşmaktadır.

Ereğli Kasabası - Ereğli kazasının merkez-i idaresi olarak makarr-ı livanın cihet-i şimaliyesinde 24 saat bu'udunda ve Bahr-ı Siyah sahilinde kâindir. (Bolu) nun dahi iskelesidir.

(Ereğli) havalisinde pek çok kömür madenleri olub süfün-ı hümayun ve tüccar sefaini oralardan kömür alırlar. (Ereğli)nin mamulat-ı sînâ'iyesi sefain halatı ile (sahtiyan) ve keten bezinden ibarettir.

(Ereğli) kazasında bulunan ormanların bazısından kesilen keresteler civar iskelelere nakil olunmaktadır.

(Alablı) nahiyesi (Ereğli) kazasına merbuttur.

(Devrek), (Çarşamba) nahiyelerinden teşkil olunan (Hamidiye) kazası dahi (Ereğli), (Zağferanbolu) kazaları arasındadır. İdare merkezi (Suçatı) karyesidir. Bu karyenin (Bolu)ya olan bu'udu 16 saattir.

Bartın Kasabası - Bu isimdeki kazanın merkez-i idaresidir. Mezkur kasaba (Bolu)nun şark-ı şimaliyesinde ve kendi namındaki suyun kenarında kâindir.

Bahr-ı Siyah'tan gelen gemiler (Bartın) suyu üzerinde yarım saat mesafeye kadar girip mezkur su kenarında bulunan (Kereste) ambarlarından kereste ahz eyler.

(Bartın) ın mamulat-ı sînâ'iyesi ağaçtan yazı takımı ve gemi halatından ve saireden ibarettir.

(Bartın) kasabasına 5 saat mesafede (Kalos) iskelesi vardır. (Amasra) nahiyesi nevahi-i meşhûresinden biridir.

Boyabat Kasabası — (Boyvat) namiyle yad edilen bu kasaba merkez-i liva olan (Sinop)un 19 saat cenubunda (Gök Irmak) vadisinde kâindir. Kazada kesretle piring zer' olunur. Kazanın şarkında vâki (Duragan) nahiyesi bu idareye merbuttur. Mezkûr nahiyenin (Odılık) namındaki mahallinde arsenik madeni keşf olunmuştur.

Sonuç

Mekteb-i Mülkiye-i Şahane'nin Coğrafya-yı Osmani muallimliğini yapan, Ali Tevfik Bey'in, Mektebi Mülkiye-i Şahane ve Mekteb-i İdadiye-i Mülki okullarının üçüncü sınıf öğrencileri için hazırladığı 1897 tarihli Memalik-i Osmaniye Coğrafyası adlı kitabında, Osmanlı Devletinin sınırları "Avrupa-yı Osmani", "Asya-yı Osmani" ve "Afrika-yı Osmani" ana başlıkları altında ele alınmıştır.

Asya-yı Osmani başlığı altında anlatılan "Kastamonu Vilayeti" araştırmamızın konusu olmuştur. O dönemin idari yapılanmasına göre Kastamonu Vilayeti, Trabzon, Sivas, Ankara Hüdavendigâr vilayetleri ile İzmit mutasarrıflığı arasında, kuzeyi Karadeniz'e kıyı olan ve bu günün Kastamonu, Bolu, Çankırı, Sinop, Düzce, Bartın, Karabük Zonguldak illerini kapsayan büyük bir bölgeyi ifade etmektedir.

Dönemin şartları incelendiğinde, geniş bir coğrafya üzerine kurulu olan Kastamonu Vilayetinde kadın erkek toplam nüfusun 921,213 olduğu tahmin edilmektedir. Ulaşım imkânlarının sınırlı olması nedeni ile vilayet genelinde kendi içine kapalı bir ekonominin olduğu görülmektedir. Karadeniz kıyısında kullanılabilir iskelesi olan ya da oralara yakın olan yerleşim birimlerinde gemilerle gelen tüccarlar vasıtasıyla ticaretin yapıldığı diğer yerlerde üretilen tarım ve orman ürünlerinin ise kendi bölgesinde ya da yakın yerleşim bölgelerinde tüketildiği anlaşılmaktadır.

Bölgede çıkarılmakta ve önemli zenginlik kaynaklarından olan madencilikte yeni başladığı çalışmamızdan çıkan bir diğer sonuçtur.

Yol ve madencilik sektöründeki bu yoksunluk nedeniyle bugünün önemli merkezleri olan Zonguldak ve Karabük gibi şehirler, o dönemin coğrafya kitaplarında yer almayacak kadar önemsiz ve idari yapılanmada adı geçmeyen yerler idi. Zonguldak ve Karabük 20. yüzyılın yerleşim yerleri olarak ortaya çıkmıştır.

Yerleşim birimlerinin birbirlerinden ya da dağlar, ırmaklar gibi doğal yapılardan uzaklıklarının da yürüyüş mesafesi olarak saatle ifade edilmesi ayrıca dikkat edilmesi gereken bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. (Bir saatlik yürüme mesafesi ortalama 5 km. olarak hesaplanmaktadır. Örnek olarak Düzce'nin merkeze olan uzaklığı 12 saat ise $12 \times 5 = 60$ km. uzaklıkta anlamına gelmektedir).

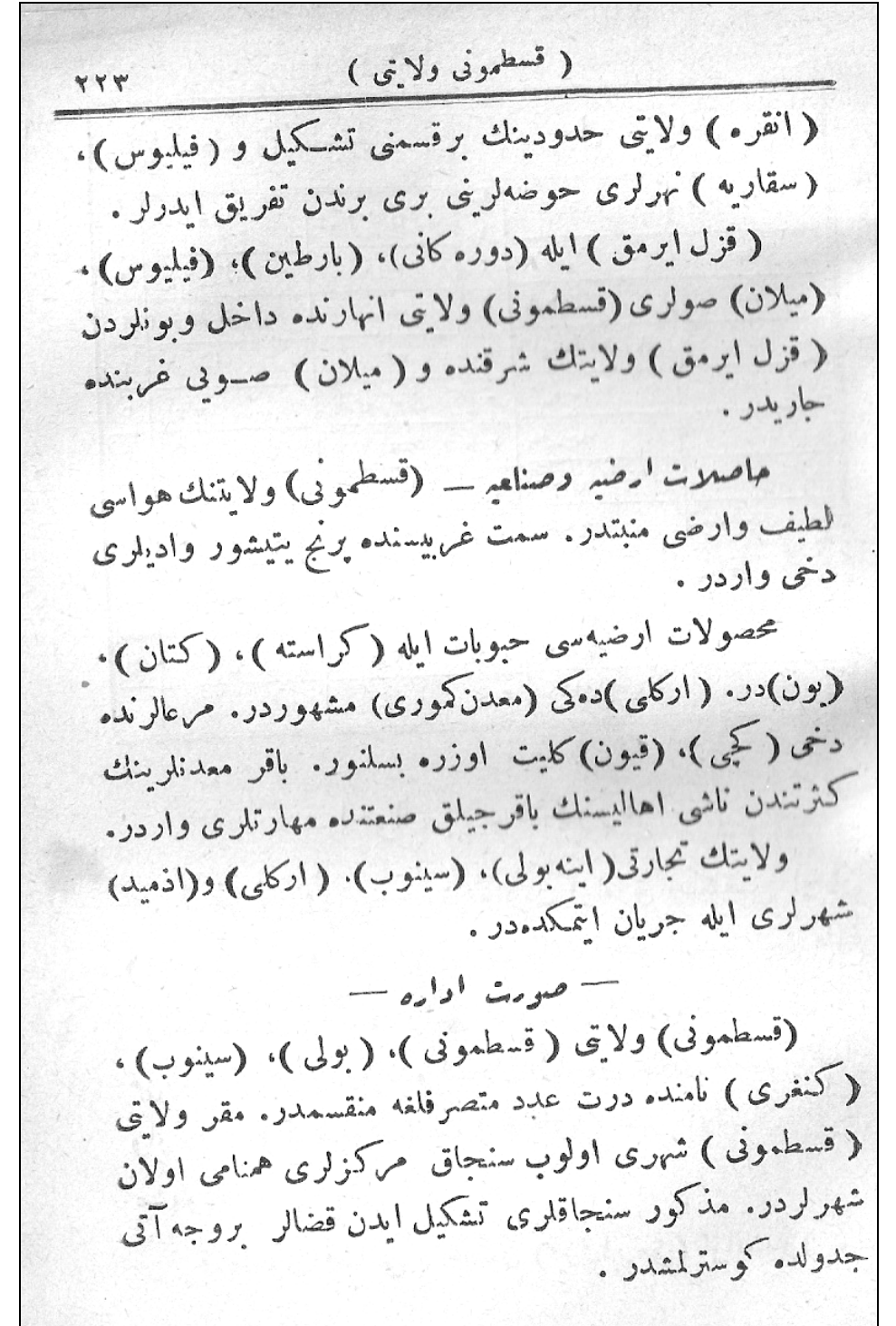
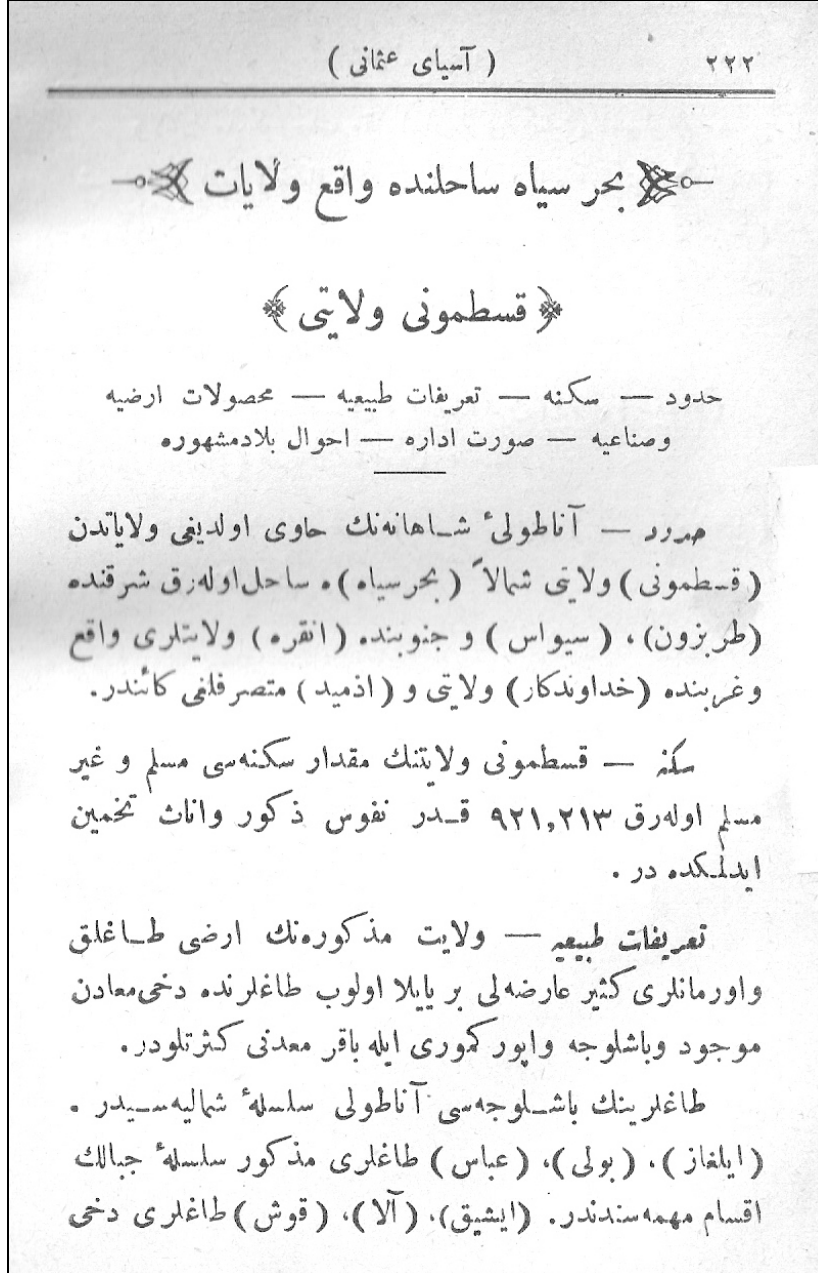
Sonuç olarak 1897 yılında Kastamonu Vilayeti'ni ele alan bu makale ile bölge üzerine araştırma yapacaklara bölge hakkında sosyal, idari ve ekonomik bilgiler verecek bir çalışma yaptığımız kanısındayız.

Ek-1**SÖZLÜK**
(Makalede Geçen Anlamları ile)

Ahz ü ita/ Alışveriş	Kesret/ Çokluk, sıklık.
Alaca/ İplikten yol yol renkli dokuma.	Ma'dûd/ Sayılır, kabul edilir
Arzalı/ Engebeli	Makarr/ Merkez
Arzî, Arziye / Toprağa ait, toprakla ilgili	Mebnî/ Kurulmuş
Besatin / Bostanlar.	Merbut/ Bağlı
Bilad/ Beldeler. Şehirler.	Mervî/ Rivâyet edilen. Anlatılan.
Bu'udiyet/ Uzaklık	Mezrû / Ekilmiş. Tohum ekilmiş yer.
Ebniye/ Binalar, yapılar.	Muhât/ Etrafı çevrilmiş
Enhar/ Nehirler, çaylar, ırmaklar	Münbit/Verimli, verimi bol.
Eşcâr/ Ağaçlar.	Nâşi/ Delil, dolayı, ötürü, sebebiyle
Eşcâr-ı müsmire/ Meyve Ağaçları	Nevahi/ Nahiyeler
Evani/ Kapkacaklar, kaplar	Nûhasi / Bakırlı, bakırla alâkalı, bakırdan.
Eyyam-ı sayf/ Yaz günleri	Sahtiyan/ Boyanmış, cilalanmış, tabaklanmış deri
İlel ü emrâz/ Hastalıklar ve sakatlıklar.	Sefine/ Gemi
İmtidâd/ Uzanmak. Uzayıp gitmek	Sekene/ Oturanlar, sâkin olanlar
İmrrar / Geçirmek	Tül/ Boy, Uzunluk, boylam
İnas/ Kadınlar, kızlar	Memlaha/ Tuzla, Tuz üretilen yer.
İrva/ Bolca sulamak	Zağferan/ Safran
İska/ Su vermek, sulamak	Zer/ Tohum ekmek veya yeşermiş ekin
Kâin/ Mevcut olmak, bulunmak	Zükur/ Erkekler, oğlanlar
Kesir/ Çok, bol	
Kıyye/ Okka, 1283 gramlık ağırlık ölçüsü	

Ek-2

Ali Tevfik Bey'in 1897 tarihli Memalik-i Osmaniye Coğrafyası adlı kitabında "Kastamonu Vilayeti" nin anlatıldığı kısmın orijinal metni

(آسیای عثمانی) ۲۲۴

بولى سنجاغى			قسطمونی سنجاغى		
مرکز اداره لری	قضالر	ب. پ. ق.	مرکز اداره لری	قضالر	ب. پ. ق.
=	ارکلی	۲	=	اینه بولی	۲
=	بارطین	۲	=	زغفرانبولی	۲
=	کونیک (طوربالی)	۳	=	طوسییه	۲
=	کرده	۳	=	یازی کوی	۳
=	دوزجه	۲	=	طاش کوپری	۲
=	مدرنی	۳	=	طامای	۳
صو چانی	حمیدیه	۳	=	جیدیه (کرپه)	۲
سینوب سنجاغی			کنغری سنجاغی		
=	بوی آباد	۲	=	چرکش	۲
=	استهان (یامیایق)	۳	=		

— احوال بلاد مشهوره —

قسطمونی شهری — مقر ولایت اوله رق اسکلہ سی اولان (اینه بولی) قصبه سنک ۱۸ ساعت جانب جنوبیسنده ایکی طاغ آره سنده کائن و آب و هواسی لطیف بر بلده دره شهرک شمالنده مزروع ترلار و دروننده اشجار شمیره بی حاوی متعدد باغچهلر وار در . (قسطمونی) نک (عریانی) تعبیر اولنان اریکی مشهوردر .

قسطمونی قضاسی داخلندن (قیزلایرمق) توابعندن (کوک

(قسطمونی ولایتی) ۲۲۵

ایرمق) نامنده کی صوجریان ایتدیکی جهتله ارضی منبت و محصولاتی برکتلودر .

معمولات صناعیه سی اکثر محللره کوندرلمکده اولان اوانی نحاسیه و دوشمه یه الویرشلی کوزل بصره لر و پاموقدن یتاقاق چارشف، پشکیر، و کوملک بزى مثللو شیلردر .

معاملات تجاریه سی تفتیک و اورغان و سائر دره . مذکور قضاده بش قطعه اورمان بولندیغندن کراسسته اخراجی چوقدر .

مع نواحی قسطمونی شهرینک ۳۴ محله سی و ۳۳,۰۰۰ قدر نفوسی وارددر .

بولى قصبه سی — متصرفلق مرکزی اوله رق مقر ولایتک غرب جنوبیسنده و ۶۰ ساعت مسافه سننده اطرافى اوچ درت ساعت قدر امتداد ایدن طاغرا ایله محاط اووه نک وسطنده کائن قدیم بر بلده در .

قصبه نک منظره سی کوزل و هواسی معتدل اولوب خارجی اشجار و بساتین ایله مزیندر .

آثار عتیقه دن یازولی و اویمه لی مرمر طاشار موجوددر . قصبه نک وسطنده (حصار) تعبیر اولنان یوکسک محله عموم ایچون بیوک بر ساعت وارددر .

(بولى) قصبه سنک بر ساعت جانب جنوبیسنده واقع طاغ اتکلرنده علل و امراضه نافع و ابنیه سی عتیق ایکی باب

۱۵

(آسیای عثمانی)

۲۲۶

کارگیر ایلیجه موجود و بونلرک صوی کو کردلی و تیمورلی اولدینی
مرویدر.

قضانک معاملات تجاریه سی (تفتیک) ، (کراسته) ،
(افیون) و حبوبات یوزندن اولوب بونلر اسکله سی اولان (ارکلی) ،
(آچه شهر) ه کوتوریلور.

سینوب قصبه سی — متصرفلق مرکزی اوله رق مقر ولایتک
۳۶ ساعت جانب شمال شرقیسنده و ساحل بحر سیاهده کائندر.
لیمانی دخی هر درلو سفائن بارینه جق صورتده محفوظدر.

قصبه نك هوا سی کوزلدر، محصولات صناعیه سی کوش تلدن
معمول ظرفلر و ساثر شیردر.

(کرزه Gerze) ناحیه سنده دخی یوکن دیوان و قوشاق
اعمال اولنمقددر.

کنفری قصبه سی — متصرفلق مرکزی اولوب مقر
ولایتک ۲۴ ساعت جنوبنده دوز بر محله واقعدر. خارج شهر
دخی ایکی بچق ساعت امتدادنده باغ و باغچه ایله مزیندر.

(کنفری) ویا (چنقری) قصبه سنک میوه سی کثیر و طابلی
و آجی صولری چوقدر. قصبه نك هوا سی اولقدر ایو اولدینی
جهتله اهالیسی ایام صیفده باغلینه کیده رک یاز موسمنی اورالرده
امرار ایدرلر.

قصبه نك محصولات صناعیه سی غایت طیا نقلی و مغنیا تقایدی
الاجه و بزندن و معاملات تجاریه سی تفتیک و ساثره اخذ و اعطاسندن
عبارتدر.

(قسطنونوی ولایتی)

۲۲۷

قصبه یه اوچ ساعت مسافده بر دره ایچنده کائن مغارهده
قیما طوزی مملجه سی وارددر. بو مملجه نك طولاً ۱۰ عرضاً ۷
ساعت مسافه سی اولوب بو مسافه نك قننی محلی جفر اولنسه
طوز ظهور ایدر. مذکور مملجه دن سنوی اوتوز بیک حیوان
یوکی طوز اخراج اولنور.

کذا قصبه یه ۵ الی ۶ ساعت مسافده (کول طوزی)
مملجه لری اولوب بونلردن سنوی تقریباً قرق بیک قیه یه قریب
طوز حصوله کلور.

اینبولی قصبه سی — (اینه بولی) قضاسنک اداره مرکزی
اوله رق مقر ولایتک جهت شمالیه سنده و بحر سیاه ساحلنده طاغ
اتکننده کوزل بر موقعه کائندر. قصبه نك آب و هوا سی لطیف
و داخل و خارجی اشجار مثمره یی حاوی باغچه لری ایله مزیندر.

(اینه بولی) قصبه سی سواحل بحر سیاه اسکله لرندن معدود
اولدینی جهتله اداره مخصوصه ولوید و ساثر قومیا نیا واپورلری
اوغرار، بو وسائط ایله ایچرو طرفلرندن ادخالات و او نسبتده
اخراجات وقوع بولور.

قصبه ده (سنдал) ، (کمی) انشا و (کتان بزلی) اعمال اولنور.
(اینه بولی) نك اورمانلری کثیر اولوب معاملات تجاریه سی
(تفتیک) ، (کراسته) ، (الما) ، (کستانه) و ساثره در.

زغفرانبولی قصبه سی — قسطنونوی سنجاغنک قضا مرکز-
لرندن بری اوله رق مقر ولایتک ۲۴ ساعت سمت غریبسنده

طوسیه نك پرنجی مشهوردر. معاملات تجاریه سی دخی محصولات ارضیه و صناعیه سنك جوار قصبه و شهرلره نقل ایله اجرا ایدیلور.

دوزیم قصبه سی — (بولی) متصرفلنك قضا مرکز لرندن اوله رق (بولی) نك ۱۲ ساعت جهت غربیه سنده دوز بر اوووده کائندر. قصبه نك دوت طرفی دوز و بعض محللری بتاقلق اولدیغندن هوا سی یاز موسمنده آفرجه در.

(دوزجه) قضا سنه تابع (آقچه شهر) ساحل بحر سیاهده بولندیغندن او جوارك اسكله سیدر. (دوزجه) یه اولان بعدی ۶ ساعتدر. (آقچه شهر) ناحیه سنك ساحلنه هوالرك مساعده لی وقتنده تجار کیلری یناشمقده در.

ارکلی قصبه سی — ارکلی قضا سنك مرکز اداره سی اوله رق مقر لوانك جهت شمالیه سنده ۲۴ ساعت بعدنده و بحر سیاه ساحلنده کائندر. (بولی) نك دخی اسكله سیدر.

(ارکلی) حوالیسنده پك چوق کمور معدنلری اولوب سفن هایون و تجار سفائی اورالردن کمور آلورلر. (ارکلی) نك معمولات صناعیه سی سفائن خلاطی ایله (سختیان) و کتان بزندن عبارتدر.

(ارکلی) قضا سنده بولنان اورمانلرك بعضیسندن کسیلان کراستلر جوار اسكله لره نقل اولتمقده در. (آلابلی) ناحیه سی (ارکلی) قضا سنه مربوطدر.

ایکی طرفی قیالق بر دره ایچنده کائن و (زعفران) تجارقی ایله مشهوردر. اسكله سی اولان (بارطین) قصبه سنه دخی ۱۴ ساعتده کیدر یولی وارددر. قصبه نك هوا سی معتدلدر. زعفرانبولینك ضرب جهتنده بولنان باغ و باغچه لر دوت ساعت طولنده اولان بر مغاره دن چیقان صو ایله اروا و سمت شرقیسنده کی یرلر (آراج) صوینی واسطه سیله اسقا اولنور.

زعفرانبولینك اورمانلری کثیر اولوب بوندن سفینه یه اویرشلی کراستلر اعمال ایدیلور. قضا نك معاملات تجاریه سی ایسه (تفتیک)، (کاساله)، (سختیان)، (حبوبات)، (اوزوم) کی شیردر.

طوسیه قصبه سی — مقر ولایتیه مربوط قضا مرکز لرندن اوله رق (قسطنونوی) نك ۱۲ ساعت سمت جنوبیسنده و (ایلغاز) طاغنك جهت شرقیه سی اتکارنده و ایکی تپه آره سنده مینیدر. قصبه نك آب و هوا سی معتدلدر.

مذکور قصبه نك خارجاً اوچ طرفی باغ و باغچه لر ایله محاط اولدیغندن ایام صیفده اهالیسی اورالرده بولنان صیفه لرینه نقل ایدرك ایشلریله مشغول اولدقلری کی قصبه جه معاملاتقی اولانلار دخی صباحلری قصبه یه واقشام اوستی باغلرینه کیدرلر.

مذکور قضا نك اورمانلردن حاصل اولان کراسته اسكله یه بعدتی جهته محلنده صرف اولنور.

(آسیای عثمانی)

۲۳۰

(دورک)، (چهارشنبه) ناحیه لرندن تشکیل اولنان (حمیدیہ) قضاسی دخی (ارکلی)، (زغفرانبولی) قضالری آره سینده دره. اداره مرکزی (صوچاتی) قریه سیندر. بو قریه نك (بولی) یه اولان بعدی ۱۶ ساعتدر.

بارطین قصبه سی — بو اسمده کی قضانك مرکز اداره سیندره. مذکور قصبه (بولی) نك شرق شمال سینده وکندی نامنده کی صویك کنارنده کائندر.

بحر سیاه دن کلان کیلر (بارطین) صوی اوزرنده یارم ساعت مسافیه قدر کیروب مذکور صو کنارنده بولنان (کراسته) انبارلرندن کراسته اخذ ایلر. (بارطین) نك معمولات صناعیه سی آغاجدن یازی طاقی وکی خلاطندن وسائر دن عبارتدر.

(بارطین) قصبه سنه ۵ ساعت مسافده (قالوس) اسکله سی واردر. (اماصری) ناحیه سی نواحی مشهوره سیندن بریدر.

بوی آباد قصبه سی — (بویواد) نامیله یاد ایدیلان بو قصبه مرکز لوا اولان (سینوب) نك ۱۹ ساعت جنوبنده (کوک ایرمق) وادی سینده کائندر. قضاده کثرتله پرنج زرع اولنور. قضانك شرقنده واقع (طوراغان) ناحیه سی بو اداره یه مربوطدر. مذکور ناحیه نك (اودلیق) نامنده کی محله ده آرسنیک معدنی کشف اولمشدر.

